21. ՇԱՄԴԱՆ ԱԽՊԵՐ

Ինըմ ա չինըմ, մին թաքավըեր ա ինըմ։ Էս թաքավըերը շատ մըծընալան աշկերը տեսնըմ չի։ Հիշքան դոխտուրնե ըն կյամ, կյիր անողնե ըն կյամ, կարըմ չըն թա էս թաքավերեն աշկերը սըղըցընին։ Լոխ էլ մըտածըմ ըն, ամմա դե վրեչ մինը կարըմ չի թա ճար անե։

Թաքավըերեն ինըմ ա մին տըղա։ Էս տըղան շատ ա ման կյամ, շատ ա չըրչարվըմ, վրեր մին մարթ ճարե հորն աշկերը լիվըցընե, ամմալ չի կյամ։ Սաղ երգյիրը թաքավըերեն դարդան սոքյ ա պահըմ, մինչև վրեր թաքավերեն աշկերը սըղըցնին վրեչ։

Օրերեն մին օր էս քաղաքն ա կյամ մին դերվիշ, տրեսնըմ ա, վրեր էս քաղաքը լոխ էլ հեն ըն սոքյ. վրեչ ասըմ ըն, վրեչ խոսըմ ըն, վրեչ ուրխոթուն կա, սաղ ժողովուրթը մրեռած տուրության մեչ ըն։ Դերվիշը ըսկսըմ ա հըրցըփորձ անելը, թա պատճառը գյիդա։ Շատ հըրցընելան ետը դերվիշը վրեր գյուղում ա սոքյը թաքավըերեն ըշկերեն դարդան ա, ասըմ ա, թա. «Ես թաքավըերեն աշկերը կըլիվըցընիմ»։

Մրեծ-մրեծ մարթիքյը ուրխունալան դերվիշին տանըմ ըն թաքավըերեն կոշտը։ Պատառ հըրցըփորց ընելան ետը դերվիշը կանչըմ ա թաքավերեն տըղեն, թա ասըմ ա. «Քու հոր աշկերը սըղըցընելը հեն ա քու ծերքետ, վրեր տու օղիս, կըսըղըցնիս»։ Լոխ մընըմ ըն զարմացած, տըղան թա. «Հոր ա՞, վրեր իմ ծերքիս ինի, հինչ օղըմ ա ինի, ես իմ ջանըս էլ չըմ խնայիլ, դե հոր ա՞,

Երանի թե իմ ծերքես ինի, դե ասե, տրեսնամ հի՞նչ բիդի անիմ, հունց ա՞նիմ, վրեր սըղրցնիմ»։ Դերվիշը թա ասըմ ա. «Դե լա՛վ լըսե, էքյուծ առավոտը բյինամ ըս կյետը ծո՛ւկուն փըռնիս, թորըտ բըցըմ ըս կյետը, առաչի ծուկունը վրեր փըռնըմ ըս, աշկերը տուս ըս տամ, պիրըմ քսըմ թաքավրերեն աշկերը, ըտրանավ աշկերը արդրնալու ա։ Լա՛վ հըսկաց, ըռաչի փըռնած ծուկընեն աշկերը հանըմ ըս, պիրում»։

Էքյսը առավոտը թաքավրերեն տղան քյընամ ա կյետը ծուկուն փսնելի, ղերվիշն էլ թաքուն քյընամ ա կյետին ղըրաղըմը կյողլը կենըմ, թա տրեսնա թաքավրերեն տրղան ուրա՛ն ասածն ա՞ ընեական։ Թորը վրեր քըցըմ ա, տուս ա կյամ մին շատ լա՛վ ղա՛ղանդյ, չրտեսված ծո՛ւկուն։ Թաքավրերեն տղան եշըմ ա էտ օուկնին, մրղափուն ա կյամ, վրեր աշկերը հանե, ինքյն ուրա՛ն ասըմ ա. «Հա՛ըրս պըռաված մին մարթ ա, ըսօր-էքյուծ մըռնելու ա, մրղափո՛ւն ա, վրեր էս ծուկունին աշկերը հանիմ»։ Ասըմ ա, ծո՛ւկունը ետ քըցըմ կյետը։ Վերևհետև դերվիշին ասածը բիդի կըդարև, թորը նորից քըցըմ ա կյետը, էս անքամ տուս ա կյամ մին հասարակ ծո՛ւկուն։ Փըռնըմ ա էս ծուկունեն աշկերը հանըմ, պիրըմ տոն։ Տրեղն ու տրեղը քըսըմ ըն թաքավրերեն աշկերը։ Թաքավրերեն աշկերն ավելի յա խարաբ ինըմ, ցավն ավելի յա թունդըմ։

Թաքավրերը նան պալատականնեն վրեր տրեսնըմ ըն ավելի ա փիսացալ աշկերը, մրտածըմ ըն, վրեր էս դերվիշը յա ղասիդանա յա ըրալ, յա էլ ուրա՛նց անավ ծաղր ա ըրալ։ Հըրամայմ ըն, վրեր դերվիշին կըլո՛խը կըտրին։ Վրեր տանըմ ըն, թա կըլո՛խը կըտրին, դերվիշը խընթրում ա, վրեր մինչև ուրա՛ն կըլո՛խը կըտրելը վերչին անքամ մին խոսկ տան ուրա՛ն։ Վրեր խոսկը տամ ըն դերվիշին, դերվիշը թա ասըմ ա. «Թաքավրերեն տրղան էլ բիդի ըստեղ ինի, վրեր վերչի խոսկըս լըսե»։ Կանչըմ ըն, թաքավրերեն տրղան էլ ա կյամ։ Դերվիշն ասըմ ա թա. «Ես ուրթում ըմ օտըմ իմ մրռնելաս առաչ, վրեր ես մեղավրեր չըմ, մեղավրերը թաքավրերեն տրղան ա, վրեր առաչին ծուկունը փըռնալ ա, ղիմիշ չի ըրալ թա աշկերը տուս տա, ուրա՛ն հորը կյանքը փոխալ ա մին ծուկունու կյանքու նըհետ։ Էրկուինշի անքամ վրեր թորը քըցալ ա, փըռնալ ա օրիշ մին ծուկուն, էտ ծուկունն էլ ճարած ա իլա՛լ։ Թող թարավրերեն տրղան ասե, թա վրեր իտի չի իլա՛լ, ինձ կախ տրվեքյ»։ Թաքավրերեն տրղան տրեսնըմ ա, վրեր դերվիշը գյուդում ա, վիղն ա եր օնըմ, վրեր դուզ ա, ես ըմ մեղավրերը։ Ըստեղ դերվիշին ըղադրըմ ըն, պեց թողըմ։

Թաքավըրը վըեր գյուղըմ ա տըղան ա մեղավըեր. անիծըմ ա տըղեն, թա ես քյեզ ըսպանըմ չըմ, զըրկըմ ըմ իմ թաքավըերությունից, քյեզ էլ իմ երգյիրաս տուս ըմ անըմ. ըշտեղ օղըմ ըս. քյինի, ես քու հերըտ չըմ, տու էլ իմ տըղաս չըս։

Թաքավըերեն տըղան ըտըղան լըհա տուս ա կյամ. հըղե ընգնըմ քյինըմ վըեր մին օրէշ երգյիրըմ ապրե։ Շատ քյընալան ետը նըղանըմ ա։ Մին ծառու տակե ճանապարին նըստըմ ա՝ դինջանա։ Էտ ծառեն տակին քընավ ա ընցնըմ։ Շատ-խըեգյ քընելան ետը վըեր ա կենըմ, տըեսնըմ ա ուրան նըման մին ճանապարհորթ քըշտեն նըստած, դինջանըմ ա։ Հըրցըփորց ընելան ետը տըեսնըմ ա, վըեր ըտա էլ ուրան նըման մին ճանապարհորթ ա, քյընամ ա մին երգյիր, վըեր ընդըեղ ապրե։ Ըստըեղ էրկու հոքին էլ խոսկ ըն տամ, հալալ ախպըեր տըեռնըմ, վըեր ուրուր հընազանդ ինին մինչև մահ։ Թաքավըերեն տըղըեն անըմը տընիմ ըն՝ պուճուր ախպըեր, էն մինին անըմը՝ մըեծ ախպըեր։

Էրկու ախպըերք եր ըն կենըմ հըղե ընգնըմ, քյինըմ։ Շատ ըն քյինըմ թա խըրեգյ, կյամ ըն մին հաշա հըղըցու տեմ ընգնըմ։ Ճանապարեն մինը քյինըմ ա աշ, մինը՝ ծախ։ Մըեծ ախպըերն ասըմ ա. «Պու՛ճուր ախպըեր, էրկու հոքի մին ճանապարավ քյընալավ վայ թե խեր չանինքյ, վըեր մին փորցանք պըտահե, էրկուսըս էլ կարող ընք փըշանանք. ե՛ք մինը մին հըղըցավ քյինի, մինը՝ մին հըղըցավ, պեն ա՝ մին փորցանք էլ վըեր պըտահենքյ, մըզանա մինը սաղ մընա»։ Պուճուր ախպըերը թա ասըմ ա. «Մը՛եծ ախպըեր, շատ դուզ ըս ասըմ, հունց վըեր օզըմ ըս. ինդի էլ քյինինքյ, տու բիդի աշ քյինա, ես՝ բիդի ծախ»։ Էրկու ախպըերքն ուրուր խոսկ ըն տամ, պայմանավըերվըմ, վըեր քյինին աշխադանք անին, հինչ վըեր ըշխադին, իրեք ամսից հետավ կյան էն համին ծառեն տակեն, ըշտեղ ըխպըրացալ ըն, ուրուր պըտահին, պերած աշխադանքնեն էրկու տըեղ կըես անին։ Խոսկ ըն տամ. ուրթում օտըմ։ Մըեծ ախպըերը ճանապարեն աշ ունդյունավն ա քյինըմ, պուճուր ախպըերը՝ ծախ։

Պուճուր ախպըերը քյընալավ, քյինալավ հըսնըմ ա մին բաղաք, մին սանաթքյարի քըշտի շագյիրդ մըտնըմ, կործ անըմ։ Իրեք ամըեսը վըեր թըմամըմ ա, ըշխադած իրեք մանեթը յոր ա օնըմ, կյամ համին էն ծառեն տակեն ըսպասըմ մըեծ ախպոր կյալին։

Մըհենգյ պուճուր ախպըերը թողինքյ էն ծառըեն տակին ախպորն ըսպըսըելիս, անց կենանք մըեծ ախպորը։

Մըեծ ախպըերը շատ ա քյինըմ, խըեդյ ա ըյինըմ, հըսնըմ ա

մին քաղաք, նշըմ ա տըեսնըմ էտ քըղաքէն մաշտըեղը մին խիլ-
լա մարթու կըլխընէ կըտրած, տարսած, մին զըեռ սար շինած, քըղաքէն ժողովուրթն էլ լոխ սուքյի մըեչ։ Մընամ ա զարմացած, համ էլ վախած. Ինքյն ուրան մըտածըմ ա. «Տէր աստված, էս ես հիշարի՞ ըմ ընգալ»։ Վէրշը ըսկըսըմ ա հըրցըփորց անէլը։ Տըեսնըմ ա, վըեր էս նըգյիրին թաքավըրէն օնէ մին հըսած-փըսած չահիլ, շատ դաշմանդյ ախճիգյ, ծընված օրից լալ ա, կարըմ չի թա խոսէ՝ հիշքան էլ հաքյիմ, գյիդացող, դէրվիշ, փալչի մարթիքյ ըն պէրալ վըեր սըղըցնին, կըրեցալ չըն։ Էտ կուտորած կըլխընըեն էլ էն մարթկանցը կըլխընըեն ա, վըերը վըեր կըրեցալ չի թա սըղըցնէ, կըլոխը կըտըրալ ըն, տարսալ։

Մըեծ ախպըերն ասըմ ա. «Ես կըկարիմ էտ ըխճըկանը սըղըցնիմ, վըեր խոսէ»։ Ժուղովուրթը լոխ զարմանըմ ըն, քյինըմ թաքավըրէն հայտնըմ, վըեր իստի մին մարթ ա էկալ, օզըմ ա ըխճըկանըտ սըղըցնէ։ Թաքավըերը մըեծ ախպորը կանչիլ ա տամ կօշտը, նըրհետը խոսըմ, ասըմ. «Վըեր կըրնըցէր վըեչ սըղըցնիս, քու կըլոխըտ էլ էն մընացածէն նըման կըտըրել ըմ տալու»։ Մըեծ ախպէրն արխային ասըմ ա. «Շատ լավ, թաքավըերն ապրած կէնա, էթէ կարիմ վըեչ սըղըցնիմ, կըլոխըս կըտըրէ, պա վըեր սըղըցընիմ, հինչ ըս տալու»։

Թաքավըերը թա. «Հինչ վըեր օզիս, կըտամ, թաքյ լըհա սըղըցնիս»։ Մըեծ ախպըերը վախըմ ա, թա օզածն ասէ, թաքավըերը տա վըեչ, ասըմ ա. «Թաքավըերն ապրած կէնա, իմ օզածըս էն ա, վըեր հունց վըեր տու ըս օզըմ, ըխճըկանըտ լուզին պէցվի, ես էլ ինդի օզըմ ըմ, վըեր իմ օզածըս տաս, ամմա դէ վախըմ ըմ տաս վըեչ»։ Ըստըեղ թաքավըերը կըլոխ ա ընգնըմ, վըեր խոսկն ըխճըկանը մասին ա, ասըմ ա. «Հա՛, հինչ վըեր օզիս, կըտամ, թաքյ լըհա սըղըցնիս, սա՛սէ, տըեսնամ հի՞նչ ըս օզըմ»։ Մըեծ ախպըերն ասըմ ա. «Վըեր կարիմ վըեչ սըղըցնիմ՝ կըլոխըս կըտրէ, վըեր սըղըցնիմ՝ ախճիգյըտ ինձ բիդի տաս»։ Թաքավըերն ասըմ ա. «Հա՛, կըտամ, թաքյ լըհա սըղըցընիս ըխճըկանըս»։

Մըեծ ախպըերը մին օթաղ ա օզըմ, էս ութաղըմը մին մարդ կյողը կըցընըմ, վըեր էտ մարթը լըսէ, տըեսնա թա հունց ա թաքավըրէն ախճիգյը խոսէլու։ Ետավ ըստոլէն յրա մին շամդան տինըմ, թաքավըրէն ախճիգյը պիրըմ էտ օթաղըմը ըստոլէն քշտին նըստըցընըմ, ինքյը տուս կյամ մին պատառ կէնըմ, ետնան նի մըտնըմ, թա ասըմ ա.

— Պա՛րև, շամդան ախպըեր։

— Պա՛րև, ղոնաղ ախպըեր։

— Շամդան ախպըեր, մին հաքյաթ պատմըե, լըսինքյ։

Շամդանը թա. «Ղոնաղ ախպըեր, տու լավ կըպատմիս, պատմի լըսինքյ»։ Ղոնաղ ախպըերն ասըմ ա. «Լա՜վ, ես պատմիմ, տուք անդուճ կալիքյ։ Ինըմ ա չինըմ, մին կընեդյ ա ինըմ։ Էս կընդանն ինըմ ա մին մարթ, մին էլ մարթին ախպըերը։ Մին օր էրկու ախպըեր ուրա՜նց երդյիրան քյինըմ ըն մին օրիշ երգյիր ըշխադանքու։ Շատ-խըրեգյ քյընա՜լան ետը կյամ ըն հըսնըմ մին ըխպիրի կոշտ։ Էրկու ախպըեր մըսլըհաթ ըն անըմ՝ պատառ ճուր խըմին, նըստին դինչանան, ետավ եր կենան քյընա՜ն։ Լըսըմ ը՞ս շամդան ախպըեր»։

— Լըսըմ ըմ, ղոնաղ ախպըեր։

«Շամդան ախպորըս ասիմ, ախպուրից ճուր խըմելիս վախտը ծառան մին ծըղոտ ա վըեր ընգնըմ, էրկուսին վիղավն ընգնըմ, էրկուսին վիգն էլ կըտըրըմ, վըեր քըցըմ։ Էրկու ախպըերն էլ վըեր ըն տրեռնըմ ըխպիրին քշտին առանց կըլխընե։ Կընդանը սըերտը ըսկսըմ ա թխըելը, վըեր մարթին ան ախպորը մին փորցանք ա պըտահալ։ Եր ա կենըմ ըտրանց եկած ճանապարավը քյընա՜մ։ Քյընամ ա, քյընա՜մ, կյամ ա հըսնըմ էտ ախպո՜ւրին կոշտը, տրեսնըմ մարթը նան ուրա՜ն ախպըերը վըեր ընգած, մին պատառ ուրա՜նց անա էլ հեռու կըլխընընեն վըեր տրեռած։ Էս կընեգյն ըսկսըմ ա լա՜ց ինիլը, կըլո՜խը թակըելը, ետ տրեռնըմ, տրեսնըմ մին ծրետ կըլխանը երը թուչըմ ա, կյամ կաղնըմ մին ղըրաղ տրեղ, լո՜ղու առնըմ, էտ կընդանը հըրցնըմ.

— Քոյրիկ շա՜ն, էտ մարթը քու հինչըտ ա՞։

— Մինը իմ մարթս ա, մինը՝ մարթիս ախպերը։

— Լա՜ցավ վրեչ մին պեն չըս կարել անիս, հես ա ես քյեղ ղարկիմ մին թեփուռ, էտ թեփուռը եր կալ քսի կըլխընեն, ըխպըրըմը լվաց, ետավ տիր ուրա՜նց տրեղերը, մարթըտ էլ, մարթիտ ախպերն էլ կըսըղանան։

Ծրետը թեփուռը վըեր ա քցըմ, ինքյը թըռչըմ, քյինըմ։ Էս կընեգյը իտի էլ անըմ ա, ամմա դե կըլխընեն թա՜րս ա տինըմ՝ մարթին կըլոխը տինըմ ա տա՜քյո՜րը երան, տա՜քյո՜րը կըլոխը՝ մարթին երանու

— Լըսըմ ը՞ս, շամդան ախպըեր։

— Լըսըմ ըմ, ղոնաղ ախպըեր։

«Էտ մարթիքյը սըղանըմ ըն, մարթին չանը, տա՜քյո՜րը կըլոխը

ըսկսում ըն հոչաթ տալ։ Տաքյորը կըլոխն ասում ա՝ կընեգյն իմըս ա, մարթին ջանն էլ ասում ա՝ չէ՛, իմըս ա»։

— Լըսում ը՞ս, շամդան ախպըեր։

— Լրսում ըմ, ղոնաղ ախպըեր։

— Մըհենգյ քյըղանա յըմ հըրցընում, շամդան ախպըեր, կընեգյը հուրն ա՞, հուր կը հըսնե՞»։ Շամդանը թա. «Կընեգյը ընդրանն ա, հուր յրա վըեր մարթին կըլոխն ա»։ Թաքավըերեն լալ ըխճըկանը լուղուն պենվում ա, թա ասում ա. «Չէ՛, սխալ ըս ասում, շամդան ախպըեր։ Չընայած վըեր մարթին կըլոխը տաքյորը երան ա, կընեգյը հըսնում ա էն շանեն, վըերին երա վըեր տաքյորը կըլոխն ա։ Չէ՞ վըեր էտ կընեգյը շանավ, հոքավ էն մարթինն ա իլալ»։

Մրեծ ախպըերը լըհա՝ վըեր լըսում ա՝ թաքավըերեն ախճիգյը խոսից, եր ա կըենում, թա. «Պարի քշեր, շամդան ախպըեր»։ Շամդանը թա. «Լուսը պարի, ղոնաղ ախպըեր»։ Էն մարթը վըեր կյողը կացած ա իլալ որպես շըհաղ, քյընամ ա թաքավըերեն ասում, թա. «Իսկապես ախճիգյըտ խոսալ ա»։ Թաքավըերը հըվատում չի, ասում ա. «Մինչև վըեր ես ինքյըս լըսիմ վըեչ իմ ըխճըկանըս խոսրելը, կարել չըմ հըվատամ»։

Կանչում ըն մրեծ ախպորը, թա. «Թաքավըերը հըվատում չի, մինչև վըեր ինքյը լըսե՝ վըեչ»։ Մրեծ ախպըերը թա ասում ա. «Դե հունց անինքյ, էրյուծ ուրուգյու թաքավըերն էլ կը լըսե»։

Էրյսը պերում ըն էլհա ախճիգյը նըստըցընում էն ութաղըմը, շամդանեն քըշտեն։ Թաքավըերն էն ութաղըմը մին ղրաղ տըեղ կյոդլ ա կենում։ Մրեծ ախպըերը նի յա մընում օթաղը.

— Պա՛ռև, շամդան ախպըեր։

— Պա՛ռե, ղոնաղ ախպըեր։

— Շա՛մդան ախպըեր, մին հաքյաթ պատմե։

— Ղոնաղ ախպըերը լավ կըպատմե։

Մրեծ ախպըերը պատմում ա էս հաքյաթը. «Ինում ա չինում, մին տերտեր ա ինում, մին դարդի, մին ղուլգյար։ Էս իրեք հոքին մին ճանապարավ քյինալիս ըն ինում»։

— Լրսում ը՞ս, շամդան ախպըեր։

— Լրսում ըմ ղոնաղ ախպըեր։

«Շատ ըն քյինում, թա խըրեգյ, օրը մըթնում ա։ Ճանապարին հըսնում են մին ծմակ։ Տերտերն ասում ա. «Եկեք քշերըս ըստեղ կենանք, մինչև լուսանա, մունք էլ համ դինջանանք, համ էլ քոն ինինքյ»։ Դարդին ան դուլգյարը իտի էլ անում ըն։ Տերտերին նըհետ քշերը մընում ըն էտ ծըմակըմը, քշերը քոն ինելիս վախտը

որոշում ըն, վրեր ուրանց յրա կյուլա՞. արչա՞. կյա վրեչ. նուրաթավ ղարաղուլ քաշին։ Տերտերն ան դարզին քոն ըն ինում. դուլգյարը ղարաղուլ ա քաշում։ Ղարաղուլ կաղնած վախտը էտ դուլգյարը փադից մին մարթ ա շինում, կըղնըցընում»։

— Լըսում ը՞ս, շամդան ախպըր։

— Լըսում ում, ղո՛նաղ ախպըր։

«Դուլգյարը քյընամ ա քոն ինում, կյամ ա դարզին կաղնում»։

— Լըսում ը՞ս, շամդան ախպըր։

— Լըսում ում, ղոնաղ ախպըր։

«Էս դարզին ղարաղուլ կաղնած տըեղը եշում ա տըեսնում մին փադի մարթ կաղնած, ասում ա. «Ես էլ շորը կարիմ, կյեց տամ»։ Ասում ա, շորը կարում, կյեց տամ, ինքը քյընամ քոն ինում։ Ղարկում ա տերտերին»։

— Լըսում ը՞ս, շամդան ախպըր։

— Լըսում ում, ղոնաղ ախպըր։

«Տերտերը վրեր կյամ ա ղարաղուլ քաշի, տըեսնա մին փադի մարթ, շորերը կյեցած, կաղնած։ Գյուղում ա, վրեր սա գուլգյարեն ան դարզուն պենն ա։ Մըտածում ա, մըտածում. թա. «Ես էլ իմ շնորքըս նըշանց տամ»։ Ասում ա, աղոթկ անում ասծու. վրեր էս փադի մարթին լուզու տա, խոսըթ»։

— Լըսում ը՞ս, շամդան ախպըր։

— Լըսում ում, ղոնաղ ախպըր։

«Տերտերը ասծու աղոթկ ա անում։ Հունց ա պըտահում. էս փադի շինած մարթը ըոկսում ա խոսելը։ Առավոտը վրեր լուսանում ա, դուլգյարը, դարզին, տերտերը ըսկսում ըն կրուվրել. նա ասում՝ իմն ա, էն մինը թա՝ իմն ա. էն մինը՝ թա չէ՞, իմն ա։ Քյեղ ում հըրցընում, շամդան ախպըր, հուր ա՞ հըսնում։ Շամդանը թա. «Տերտերին, եթե տերտերը աղոթկ չանար, նա էլ խոսել չար»։

Ըստեղ թաքավրերեն ախճիղյը ըսկսում ա խոսելը, թա. «Չէ՞, շամդան ախպըր, դուզ չըս ասում, էտ մարթը պատկանում ա հիմքին, հիմքը դուլգյարն ա, եթե դուլգյարը փադից էտ մարթը շինած չինար, դարզին շորերը կարել չար, տերտերը աղոթկ չար անել, ուրեմն հիմք ա իլալ, էտ հիմքն էլ հունցը վրեր մունք լըսեցինքյ, դուլգյարն ա իլալ, ուրեմն դուլգյարին էլ հըսնում ա»։

Թաքավրերն ուրխութունան գյուղում չի, թա հինչ անե, վրեր տըեսնում ա ախճիղյը խոսից հերիքյ չի, հալա նրան սրխալն էլ փըռնից։ Ըստեղ մըեծ ախպըրը թա ասում ա. «Ես քյեցի, շամդան ախպըր»։ Թաքավրերը տուս ա կյամ, թա ասում ա. «Վրեչ

մին տըևդ էլ ըչինա̈լու չըս, մրեր պայմանը պայման ա, իմ խոսկըս էլ խոսկ ա։

— Լըսըմ ը՞ս, շամդան ախպըրեր։

— Լըսըմ ըմ, ղոնաղ ախպըրեր։

— Ախճիդյըս եր կա՛յ, քյինինքյ հըրսանեքյ անինքյ, քյեզ հալա՛յ ինի։

Թ՚արավրևրը, ախճիգյը, մըեծ ախպըրերը կյամ ըն թաքավրերևն տոնը։ Թ՚արավրերը օխտը օր, օխտը քշեր հըրսանեքյ ա անըմ, ախճիդյը տամ մըեծ ախպորը։ Մին քանի օր մըեծ ախպըրերը թաքավրևրին տանը ըպրելան եւոը թաքավրերեն խնթըրըմ ա, վըեր կընդտնը յոր օնև, քյըրնա̈ ըիդի ո̈ւրա̈ն պուճուր ախպըրերը։ Թ՚աքավրևրը համաձայնվըմ ա, պերըմ քառասուն օղտ պեռնըմ, մըեծ հարուստոթուն տամ, մըեծ պաղմութ̈ինավ ճանապարըմ ըիդի ո̈ւրա̈ն ախպորը կոշտը։

Մըևծ ախպըրևրն ո̈ւրա̈ն կընդանավը, քառասուն օղտավ, մըեծ հարուստութ̈ինավ կյամ ա էն ծառեն տակը, ըշտեղ վըեր պուճուր ախպորը խոսկ ա տըվալ։ Կյամ ա, տըեսնըմ ախպըրերը ըսպասըմ ա։ Պուճուր ախպըրերը վըեր իտի տըեսնըմ ա, մընըմ ա զարմացած, վըևր մըևծ ախպըրևրն իտի մըեծ պաղմութ̈յունավ եկալ ա։ Մըեծ ախպըրերը պուճուր ախպորն ասըմ ա. «Դե, պեր հինչ վըեր ըշխադալ ընք, կևս անինքյ»։ Պուճուր ախպըրերը հըմընչելավ իրեք մանեթը տ̈ուս տ օնըմ, թա. «Հասե, հինչ օնիմ-չօնիմ, իմ աշխադանքըս էս ա տըեռալ»։ Մըեծ ախպըրերը ըսկըսըմ ա լոխ հարուստութունը կես անևլը։ Քսան օղտը ո̈ւրա̈ն հարստութ̈ինավը տամ ա պուճուր ախպորը, իրեք մանեթը կես անըմ։ Թ՚ա ասըմ ա. «Կընևղյն էլ ըիդի կես անինքյ»։ Ասըմ ա թա չէ, կընեգյը ծառան կաղըմ ա։ Ըստեղ էտ կընեգյն էլ, պուճուր ախպըրերն էլ շատ վախըմ ըն։ Պուճուր ախպըրերը ասըմ ա. «Մըեծ ախպըրերն ապրած կենա, կընևդյըտ թող քյեզ մընա, մեխկ ա, կես մանելը»։ Մըեծ ախպըրերը թա ասըմ ա. «Չէ՛, ըիդի կես անիմ»։ Ասըմ ա, ծերքեն ղա̈մա̈ն եր կալած վազ տամ ըիղի կնդանը։ Մին վախտ կընեգյը վըխելան հարայ ա տամ, պըրա̈նան օխծեր ա թափվըմ։ Ըստեղ կընեգյը ճըղղամ ա, թա. «Ուխխա՜յ, ըզըրդվրեցե, դինջա̈ցե՜...»

Մըեծ ախպըրերը վըեր տըեսնըմ ա կընեգյը իտի ասից, աղաղվից, ըրխյնանըմ ա, թա ասըմ ա. «Դե՛, ես քյեցե մըհենգյ, կընևգյն էլ քյեզ, լոխ հարուստոթ̈ունն էլ քյեզ»։ Ասըմ ա, ճանապար ընդնըմ, քյինըմ։

Պուճուր ախպըրերը մընամ ա զարմացած, վըեր մընացալ ա̈ քառասուն պեռնած օղտը, հարուստոթ̈ունը, կընեգյը ո̈ւրա̈ն։ Էս

հինչ պե՞ն ա, մրեծ ախպրերն էլ քյինից։ Վազ ա տամ. քյինըմ մրեծ ախպորը հրսնըմ, թա. «Մին ասե տրեսնամ՝ սա հի՞նչ ա. սա հի՞նչ պեն ա ախեր, վրեր տու իտի յրս ըրալ»։ Մրեծ ախպրերը թա ասըմ ա. «Էտ կընեգյը թաքավրերին ախմիգյն ա, ըտա խոխ. վրխտանց օխծի անա վրխեցած ա իլալ, լուզուն կրտըրված ա ըլալ, ես խըրեգյ-խըրեգյ խուսցըրալ ըմ, մրհենգյ հանց ըրալ ըմ. վրեր լափ ըզագվալ ա, ես էլ էն ծուկունն ըմ, վրեր տու ինձ փրունալ ըս, առաչին դոնըմը քու հոր ըշկրերեն դարդան իմ աչկերըս տուս չըս տըվալ։ Ես մրտածալ ըմ, վրեր քյեզ քրթենամ, լիվոթունետ լիվոթուն անիմ, մրհենգյ հինչ վրեր օգալ ըմ. ինդի էլ ըրալ ըմ։ Ես ծուկուն ըմ, քյինըմ ըմ կյետը. հինչ ը՞մ անըմ կընեգյը, հարուստոթունը, քյընացեքյ բախտավրեր ըպրեցեքյ, աշխարքավրս էլ տարածեցեքյ, հինչքան կարըմ ըք, ուրուր լիվոթուն ըրեքյ։ «Ծուկունը փրունե, քցի ճուրը. չըգյիգացողը գյիդալ չի, ծուկունը կըգյիդա», դե, ես քյեցե կյետը»։

Պուճուր ախպրերը ըստեղ կըլոխ ա ընգնըմ՝ պենը հինչըմն ա։ Կյամ ա կընեգյն էլ, հարուստոթունն էլ յոր օնըմ, քյինըմ բախտավրեր ապրըմ։